

Тигролови (дуже стисло)

Іван Багряний

Дихаючи полум'ям і димом, летів на схід дракон. У вагонах-коробках він віз тисячі людей на каторгу. Інколи спецешелон зупинявся, і тоді сам начальник поїзда біг і перевіряв, чи на місці арештований Григорій Многогрішний. Коли приїхали на місце, до океану, виявилось, що арештант утік, і сотні вигнанців з вітчизни пораділи за свого мужнього товариша.

Цим же шляхом їхав блискучий і комфортабельний "Тихоокеанський експрес номер один", везучи привілейованих пасажирів, шукачів пригод, у казковий край, ельдорадо. Адже там водилися усурійські тигри, чарівний корінь женьшеню, котрих описав

Арсеньєв у знаменитому творі "Дерсу Узала". Цим поїздом їхав майор Медвин, зверхньо поглядаючи на пасажирів, які, на його думку, рано чи пізно опиняться в нього "під слідством". Тут йому повідомляють, що втік засуджений на 25 років авіатор Многогрішний, котрого майор допитував і мучив два роки, а все-таки не міг зламати, тому й ненавидів.

А перед утікачем була безмежна чотирирусна тайга. Він біг нею до знесилення, знаходив якісь корінці та ягідки, щоб підкріпитися. Довелося забрати в бурундучка горіхи — його запас на зиму, і це був єдиний злочин юнака. У тайзі не видно було ніяких ознак людського життя. Тільки на березі річки знайшов іржавий ніж. Почувши крик про допомогу, кинувся рятувати мисливця, на якого напав ведмідь, і втратив свідомість.

Коли Григорій Многогрішний прийшов до тями, то побачив себе у світлиці, схожій на ту, що була вдома; побачив дівчину, яку звали Наталкою, як і його сестру, й жінку, схожу на його матір. Це була родина тигроловів Сірків, вихідців з України. Він урятував Наталку, а Сірки виходили його, не питаючи, хто він і звідки. Григорій дізнався, що Сірки ловлять тигрів живцем і здають їх у Хабаровськ. За це їм платять товаром — так і живуть. У цей край приїхали морем давно, потихеньку освоювали пушу. При роботящих руках тут роздолля — і ліс, і риба, і звір, і ягода, і хліб родить, — тільки працею. Це була нова, щасливіша Україна, де селища розташовані за сотні кілометрів одне від одного, але називалися: Київ, Чернігівка, Полтавка, Катеринослав. Сірчиха розпитувала про нинішню, справжню Україну, і Многогрішному не хотілося засмучувати її, розказувати, яке лихо там скоїлося й коїться.

Коли Григорій одужав, Сірки взяли його з собою полювати на ізюбрів (оленів), молоді роги яких були сировиною для цінних ліків. Юнак подружився з Грицьком, сином Сірка, закохався в Наталку. Але й він і вона були гордими, не признавалися в цьому навіть собі. Тільки змагалися між собою. Наталка володіла мисливськими навичками нарівні з чоловіками. Григорій теж виявився вправним стрільцем, сміливим і допитливим мисливцем.

Настала осінь. Грицько і Григорій оселилися на дальній Сірковій заїмці, ловили

рибу, стріляли качок і носили сіно, їли виноград. Аж тут Григорія вкусила гадюка, і ніяке лікування не допомагало. Та за чотири дні організм сам подужав отруту. Тут приїхала Наталка. Побачивши, що хлопці живі-здорові, зробила навмисно байдуже лице.

Взимку Сірки й Григорій полювали на білок. Одного разу, блукаючи самотою, Григорій натрапив на стадо вепрів. Довелося залізти на дерево. На морозі довго не всидиш. Пішов у завірюху, без сірників, без путньої зброї. І заблукав. Присів відпочити та й заснув. Прокинувся від того, що його лизав Наталчин пес Заливай. Дівчина його відшукала. Пішли далі й заблукали вже вдвох. Довелося пересиджувати хуртовину в буряні під скелею. Наталка біля нього задрімала, А він не втримався й поцілував її крадькома.

Наталка прокинулася, спалахнула й пішла геть, а юнак довго мучився, картав себе, думаючи, що образив дівчину.

Йшли додому безупинно день і ніч, щоб устигнути на Різдво. І таки встигли, відсвяткували, додержуючись усіх зворушливих і поетичних народних обрядів.

Після свят Гриць із Григорієм вирушили до Хабаровська — поздавати хутро, поновити контракти, набрати боеприпасів та оформити дозвіл на зброю. У вагоні зустріли українських заробітчан, тисячі яких зірвано з місця й кинуто по всіх світах. Поряд їхали ешелони з репресованими, і Григорія обсіли чорні думи. Від Сіркового знайомого охотінспектора дізналися, що багато начальників заарештовано, і сюди, на край світу, дійшла хвиля арештів. Хлопці навезли Наталці цукерок, "духів" та гребінців, а вона назвала їх дурнями й сказала, що краще б привезли пістолет того, хто намагався на них напасти. Сірки вирушили на ловлю тигрів. Григорій замінив їм їхнього загиблого сина Миколу. Йшли з легким вантажем, просуваючись де верхи, а де на лижах. Натрапили на "лісову газету". На снігу було написано "Фійона Медвину привіт передавала". Григорія аж струснуло — невже тут той самий слідчий, який катував на допитах? І пригадав розмови про те, що в тайзі збудовано силу військових об'єктів, енкаведисти нишпорять скрізь, "очищаючи тил від ворогів народу". На Зміїній паді розпочалося захопليه й небезпечне полювання на живого тигра. Від швидкості і вправності кожного мисливця залежить життя інших. Сіркам вдалося впіймати "кішку". Для неї зробили дерев'яну клітку, яку поставили на лижі. Коли повернулися в свій намет, виявили, що хтось забрав шкурку соболя й спирт. Це міг бути тільки хтось чужий, бо наважився порушити тайговий закон і взяти уже. Григорій знайшов на снігу недопалок, і серце його стиснулося — такі цигарки завжди курила одна людина. Він кинувся в погоню і здогнав сани. Коні шарпнулися, і з них вивалилося двоє військових. Многогрішний вистрелив у "товарища слідователя" і написав на снігу, що це зробив він, щоб нікому іншому не довелося відповідати.

Григорій зрозумів, що за одним разом втратив і ворогів, і друзів, і спокій. Аж раптом... Наталка! Юнак сказав їй, що зробив те, що повинен був зробити, — убив дракона. Вона нічого не бачила... Він піде далеко звідси, а вона потім розкаже своїм. Наталка з болем, жалем і любов'ю в голосі спитала, куди ж він піде... можна

переховатися в нетрях. Григорій заперечив: це великий собака. Він відбивав безвинним людям печінки, ламав кості, видряпав би й серце, якби дістав. Його він мучив два роки, потім відправив до божевільні. І все лише за любов до своєї батьківщини. Йому, Григорієві, вдалося втекти, його знову впіймали й мучили, потім засудили на 25 років каторги. Він знову втік — вистрибнув на ходу зі скаженого поїзда. І, на щастя, потрапив до них, Сірків. Як каже їхня мати, сміливі завжди мають щастя. Наталка припала до нього й залилася плачем, поцілувала його, вклавши в цей поцілунок усю душу. Віддала свою зброю, показала дорогу й пішла.

Григорій хотів одразу йти в Біробіджан, але не попрощатися з Сірками не міг. У старих все валилося з рук. Сірко подумки порівнював Григорія з гордим тигром. Аж ось і їхній названий син. Став на коліна перед Сірчихою, як перед власною матір'ю, прощаючись навіки. Зблідла Наталка вискочила з хати, прочитавши в очах юнака відповідь на своє німе питання. Ввійшла знову, одягнена, як на полювання, взяла за руку Григорія і попросила батьків їх благословити, бо вона йде з ним. Батьки зрозуміли, що це щастя дочки, й благословили дітей.

Однієї ночі на Маньчжурському кордоні зчинилася тривога. Ловили порушників кордону. Це були двоє на лижах і величезний пес. Вони в одному кінці селища підпалили копицю сіна та колоду з набоями, прикордонники побігли туди, а втікачі спокійно перейшли кордон навпроти селища.

Закохані дали волю своїм почуттям. Наталка нагодувала пса, прив'язала до його нашийника записку й відправила додому, щоб повідомити, що вони в безпеці.

В усіх газетах надрукували сенсаційне повідомлення про озброєну банду ворогів народу на чолі з Григорієм Многогрішним, яка вбила начальника особового відділу НКВД Медвина, "славного і доблесного чекіста, що в боротьбі з ворогами не знав жалості і що рука в нього не дрижала ніколи...".

Незабаром прибіг схудлий і здичавілий Заливай із запискою Наталки. Пса виходили, і він побіг доганяти свою господиню, як веліло йому його вірне собаче серце, без усякої надії наздогнати, але "сміливі завжди мають щастя".

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

"Тигролови" І. Багряного за жанром — пригодницький роман, який утверджує здоров'я, силу, лицарство і любов до людини та до свого народу. Це багатоплановий твір, та насамперед — це своєрідний протест проти порушення елементарних людських прав. Найвиразніші теми роману: трагедія України в тоталітарному режимі; відображення впливу сталінського терору на долю окремої людини — молодого українського інтелігента, інженера-авіатора Григорія Многогрішного, нащадка славетного гетьмана запорозького; показ жорстокості й ницості прислужників режиму; змалювання побуту й традицій переселених у тайгу українців; романтичного кохання Григорія і Наталки.

Протягом усього сюжету роману йде двобій між життям і смертю, добром і злом. Хоч зло часто перемагає, є надія на краще майбутнє, бо його виборюють такі люди, як

головний герой роману 1. Багряного "Тигролови" Григорій Многогрішний.